

БИБ 264

УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
„СВЕТСКОГ МАРИСИЋ“ БЕОГРАД
3
и. Бр. 28.664

~~ГЕРГОВИЋ~~

НОВИ ЗАКОН

о црквеним властима
у краљ. Србији

— I

У закону о црквеним властима од 1862 године, који је био у снази до овога новог закона, има много празнина и непотребнијех ограничења црквенијех власти. Та су ограничења, наравно, спречавала црквене власти у каноничнијем правима и дужностима. За то су се и могли догађати сукоби између државнијех и црквенијех власти. Ти су сукоби у позније доба узели велики размјер, и били од големе

штете, како по авторитет српске цркве, тако и по углед српске државе. Из незнања каноничкога права српске цркве насрнуто је на њу законом о таксама 1881 год. које су без споразума с архијерејским сабором ударене на свештеничке чинове и архијерејске благослове! А то је нова врста „силомије.“ — Ушљед тога је насиљно отјеран са српске црквенске управе, ни суђен ни осуђен, архијепископ биоградски и митрополит српски Михаило, који је дотле управљао више од 25 година српском црквом, и који има великијех заслуга за српску цркву, српски народ и српску црквену књижевност; отјерен незаконом за то што је по својој светој архијепископској дужности сточички бранио каноничка права и српску црквену ав-

тономију! — Мало доцније постигла је така иста горка судбина и друге отаџанствене архијереје. Сви су они остали без коре хљеба у својој отаџбини на понижење високога архијерејског чина, а на срамоту српске православне државе! — За тијем су 1882 године донесене антиканоничне допуне закона о црквеним властима, које ће свагда бити прна пјега у законарству наше отаџбине! — Тијем је унесен немир у нашу српску цркву и што је још горе; одвојена је од каноничне заједнице с другим православним афтокефалним црквама) Така је напаст снашла цркву светога Саве српског, која се није никад одвајала од својега народа него му је увијек била у вјерском и моралном животу водиља; у мраку кула светлиља; у мукама и жалости душевна утјеха; а у црнијем данима дугога и тешкога

робовања чуварица: православне вјере, морала, језика и народнијех обичаја.

И ова наша света црква би понижена у обновљеној српској краљевини, која се за њу молила и моли Богу, и која је благосиља! —

Како је то понижење српске православне цркве одјекнуло у цијелом православном свијету, знамо сви. Црквенски су анали забиљежили с круним и црнијем словима то насиље, које је учињено нашој цркви. Све православне автокефалне цркве: на истоку, сјеверу и југу, које су у три дијела свијета, с бригом су гледале на те плачевне догађаје, молећи Бога, да заштити и спасе српску православну цркву. А сви српски патриоти духо-

внога и грађанскога реда у Србији и изван ње, вјерни синови своје свете цркве, дизали су свој глас у одбрану њезину. Али на жалост! није се чуо ондје, где је требало да се чује.

Тек 1887 год. кад је савезна влада дошла на државну управу, покушала је, да наше црквено питање правилно ријеши; да напој цркви врати прећашње каноничко стање; да јој врати унутра мир, а изван каноничну прекинуту заједницу с другим православним автокефалним црквама. Али јој то није пошло за руком.

Ну, кад је најпослије краљевина Србија добила нови устав при kraју 1888 год., и кад је садашње краљевско намјесништво на основу тога ус-

тава узело краљевску власт у своје руке, повјеривши садашњој радикалној влади државну управу: влада је патриотски одлучила прошле 1889. г. да законитијем путем учини крај српском црквеном питању. Ваљало је да-
кле најприје вратити на црквену уп-
раву г. митрополита Михаила и епи-
скопа Јеронима; и враћени су. Ваљало
је написати нов закон о црквеним
властима; и написан је. Народна га-
је скупштина 16. априла ове год.
коначно усвојила и краљевско намје-
ништво 27 истога савкционисало. Ти-
јем су укинуте антиканоничне допуне
и скинут дамоклов мач изнад главе
отаџественијех архијереја и отаџстве-
нога свештенства, који ми је био ста-
вљен чланом VIII тијех допуна, које
су донесене без споразума отаџствен-
ија.

ног архијерејскога сабора. Тијем је срећно свршно једно од најтежих и најосетљивијих питања у краљевини Србији. Тијем је српској цркви враћен мир. Црква је, као божанска установа, по биједила. Правда и истина засјале су на српском црквеном небу као пролећње благо сунце.

П

При састављању овога новог закона о црквеним властима вођена је озбиљна брига, да у њему буде што мање празнина, нејасности и непотребнијех ограничења црквенијех власти, и што је најгланије, да има у свему канонични основ, а уједно да својом практичношћу одговара савременим потребама наше српске цркве и нашега свештенства. Употребив га са законом од 1862 год., и антиканонич-

ним допунама од 1882 г., ја смијем тврдити: да је њим постигнут не само жељени успјех, него је учињен знатан напредак и повратак каноничких права црк. властима.

У закону овоме има 246 чланова. У њему су тачно обиљежене све црквене власти, како административне тако и духовносудске, и свакој је од њих прецизно одређен круг рада. Одређене су и границе између државнијех и црквенијех власти, да се не би у будуће догађали сукоби и потреси, од чега нека Бог сачува српску цркву. Свраћена је особита пажња на велики духовни суд и епархијске духовне судове, да им се овијем законом гарантује судска независност и да суде и рјешавају по: канонима источне православне цркве, законима

и савијести судија, како ће у њима налазити правде и заштите ко год је тражи. И ту је постигнут лијеп успјех и напредак, који одговара савременим правним наукама и независном правосуђу. А да се у њима изриче свагда правда, стајаће највише: до стручне спреме, чисте савјести, чврста и свијетла карактера судија. Ну и од ношаји су између епархијских духовних судова и епархијских архијереја рашичишћени и одређени. Кандидате за окружне протопресвитре бира окружно свештенство. Парохије се добијају конкурсом по квалификацији истакнутој у овоме закону. Ова ће правичност, јамачно, задовољити цијело отаџанствено свештенство. Попуњена је једна велика законска празнина, тијем што је по овоме закону ар-

хијерејски сабор компетентан, да расправља и суди брачне спорове владачког дома. Није се испустило из вида ни то: да се и нехотично не би увукла у овај закон буди каква антиканонична новина, која би могла српску цркву одвојити од капоничне заједнице с источном васељенском црквом и т. д.

На овај су закон пристали и дали свој благослов архијепископ биоградски и митрополит Србије Михаило и епископ нишки Јероним, као законити представници српске цркве, прије него га је краљевска влада извијела пред Народну скупштину на претрес и усвојење

III.

Кад се упореди овај нови закон са законом о црквеним властима од 1862 год. (с антиканоничним допуна-

ма не треба га ни упоређивати) најбоље се види разлика између њих, а виде се и нови добици. Покушаћу да то овдје истакнем.

1. Нови закон почиње опћим одредбама од 1. до 5. чл. закључено. У њима се говори: о државној вјери у краљевини Србији; о автокефалности српске цркве; о њеној догматичној заједници с источном васељенском црквом; о унутрашњој управи српске цркве; о имањима: манастира, пркава, епископија, и о духовним добротворним установама и завјештањима, под чијом управом и надзором стоје, и на што се могу употребити.

Овај је одјељак са свијем нов. Нема га у досадањем закону.

2. Цркеноадминистративна подјела земље од 5 до 8. чл. закључено. У 5. ом је

чл. тачно одређена потребна црквено-административна подјела краљевине Србије: на епархије, протопресвитарства, намјесништва, парохије и капеланије. У 6 ом су чл. побројене епархије:

а, Биоградска са столицом у Биограду. Састављена из округа: подринскога, ваљевскога, подунавскога, пожаревачкога и моравскога. Њом управља архијепископ биоградски и митрополит Србије.

б, Жичка са столицом у Краљеву. Састављена из округа: рудничкога, ужицкога и крагујевачкога.

в, Нишка са столицом у Нишу. Састављена из округа: топличкога, врањскога, пиротскога и крушевачкога.

г, Тимочка са столицом у Зајечару.

Састављена из округа: крајинскога, дрноречкога и тимочкога.

Ова је подјела епархија нова; изведена је на основу нове земаљске административне подјеле округа. А четврта је епархија по овоме новом закону васпостављена, јер је била укинута 1886 год. на штету: црквенорелигијских, државнијех и националнијех интереса Краљевине Србије.

У 7-ом су члану обиљежена, окружна протопресвитарства, среска намјесвиштва и мјеста становаша: окружнијех протопресвитара, среских намјесника и парохијских свештеника.

И ово је са свијем ново.

З, У 8-ом су члану црквене власти тачно побројене:

а, Архијерејски сабор;

- б, Архијепископ биоградски и митрополит Србије;
- в, Епархијски епископи;
- г, Велики духовни суд;
- д, Епархијски духовни судови,
- ђ, Окружни, биоградски и нишки пропресвитри, срески намјесници и пароси;
- ж, Црквена општина; и
- е, Манастирске старјешине — настојатељи (архимандрити, игумани, јеромонаси).

И ово је ново и веома потребно.

И у томе је погледу била празнина у досадашњем закону.

4, Цркеноадминистративне власти и њихов круг рада обухватају чланови од 9 до 77 закључено.

а, Архијерејски сабор. Опће одредбе архијерејског сабора обухватају

чл. од 9. до 18. закључено У 9-ом је члану састав архијерејског сабора, чији су чланови само епархијски епископи, а предсједник му је архијепископ биградски и митрополит Србије.

Оваки је састав архијерејског сабора потпуно каноничан и чист од сваке примјесе, онако као што је био до 1882 год.

У 10-ом се члану говори о пословођи архијерејског сабора.

У 11-ом се чл. одређује: мјесто, где се редовно састаје архијерејски сabor, ко га сазива и када.

У 12-ом су чл. предвиђени и ванредни састанци архијерејског сабора, кад год би потреба то изискивала.

У 13 ом се чл. одређује број чланова кад сабор може доносити пуноважне одлуке.

У 14-ом се чл. говори: о поступку предсједникову у архијерејском сабору.

У 15-ом се чл. одређује: кад се завршује сабор.

У 16-ом је члану ово: „*Све одлуке архијерејскога сабора канонскоцрквене природе извршине су.*“

Овај је члан са свијем нов. Нема га у досадашњем закону. Он је драгоценна добит за српску цркву и српски архијерејски сabor.

Од сада архијерејски сабор не ће бити дужан, да чека одобрење за своје одлуке и од онијек министара црквијех посала, који мало што зпаду о установама, автономији и каноничном праву источне православне цркве, и онда, кад објашњава Свето писмо. Ка-квa разлика између овога 16 чл. новога закона, и антиканоничнијех допуна од

1882 и 77 чл. старога закона од 1862 год., по којем је архијерејски сабор дужан био да прима „Све што правитељство нареди и установи за цркву и свештенство.“ Као што се и у 93 чл. досадашњега закона послије 11 тачке вели: „О предметима у овом 93 параграфу довде изложеним, наређења архијерејског сабора подносиће предсједатељ истог Министру просвете и црквених дела, који пошто то саопштење потврди својим подписом, архијерејски сабор издаваће их као узаконења за црквене власти.“

А на крају члана: „Сва наређивања архијерејског сабора, која су од 12 тач. овога 93 парагр. изложена.... подносиће он Министру просвете и црквених дела, и од њега очекивати на њих решење државнога правителства.“

Ово нијесу била проста ограничења, него је прави атентат на канонична права архијерејског сабора! —

Све је ово новим законом о црквеним властима зbrisано, и архијерејском сабору враћена су канонична права дотично унутрашње управе српске автокефалне цркве.

У 17-ом се чл. говори: о записницима архијерејскога сабора, ко их и гдје чува.

У 18-ом се чл. одређује: преко кога се достављају предмети, који су намијењени за архијерејски сабор.

5. Круг је рада архијерејског сабора цио у 19 чл. обухваћен у 22 тач. Овај је круг рада исцрпан, тачан и каноничан. Велика је разлика у овоме између садашњега новог и досадашњега старог закона. Особито 21 тачка, која је са свијетом нова и драгоценјена до-

бит за српску цркву и српски архијерејски сабор.

Она гласи: „да је мишљење (архијерејски сабор) министру просвете и црквених послова о сагласности или несагласности закона и уредаба, које се тичу цркве и свештенства, са духом источноправославне вере. Према томе никакав закон и уредба, који се тичу српске цркве и свештенства не могу се издати, ни постојећи преиначити без претходнога саслушања архијерејског сабора“

6. У одјељку еУ: „архијепископ биоградски и митрополит Србије“ само два члана: 20 и 21. У 20-м се вели, да је он врховни представник српске цркве; а у 21-м одређује се, ко може бити изабран за архијепискоша биоградскога и митрополита Србије. По-

крај епархијских епископа може бити изабран и између епископа у пензији, који нијесу под каноничном забраном.

И ово је ново. У досадашњем закону то нема. А потребно је, да се зна — и да је то законом одређено.

7, Круг је реда архијепископа биоградскога и митрополита Србије цио у 22-м чл. обухваћен у 8 тачака.

И ово је са свијем ново. У досадашњем је закону и ту била празнина, а потребво је да је законом одређен и митрополитов круг рада.

8, Епархијски епископи. У 23-м чл. одређује се: ко може бити изабран за епископа, какву квалификацију ваља да има. У другом ставу стоји ово: „*Прирођени српски грађани могу бити изабрани за епархијске*

епископе, ако су најмање пет година, као српски држављани настанини у Србији.“

Ово са свијем одговара политичким интересима краљевине Србије, која је средиште српства (Пијемонат српски).

У 24-м се чл. одређује: кад се попуњава упражњено епископско мјесто, и ко може бити администратор епархије.

У 25-м се члану одређује, поступак при избирању епископа.

У 26-м се казује: ко даје и потписује грамату новом епископу, и како се уводи у дужности на епархију.

Све је ово ново, нити то има у досадашњем закону. Особито је важан пошљедњи став 26-га члана: „*Посвећени и краљевим указом на упраж-*

њену епархију одређени епископ не може се без пресуде надлежних судова, или молбе своје за пензију уклонити с епархије.“

Ово је нова драгоцјена добит лично за архијереје у краљевини Србији, а слаже се и с канонима наше православне цркве.

9. Круг је рада епархијског епископа у 27-м члану обухваћен у 21. тачци. Испрпан, тачан и каноничан.

У досадашњем је закону и у томе погледу била крајња мизерност.

У 28-м се члану одређује: у којима ће приликама епископ слати писане поздраве и посланице свештенству и народу своје епархије.

У 29-м се чл. одређују: одношаји између епархијских епископа и архијепискога биоградскога и митрополита Србије.

10. У 30-м се члану одређује: ко може бити изабран за окружнога (биоградскога и нишкога) протопресвитра, и какву квалификацију ваља да има.

Ово је све ново. А најновије је то: што је овијем законом дато право окружном свештенству, да бира из своје средине два кандидата за окружног протопресвитра, и да их предлаже дотичном епархијском епископу, а овај архијерејском сабору на избор једнога од њих, којега дотични епархијски епископ производи у протопресвitarски чин. Ово је за отачанствено свештенство нови добитак; а тијем се не креће ни епископска канонична права, јер тако бирање свештеничкога лица за администрацију пркава у округу није противно кановима, које је свакако под-

вргнуто епархијском епископу.

11, Круг је рада окружнијех (биоградскога и нишкога) протопресвитара у 31. чл. обухваћен у 17 тачака. Врло исцрпан и тачан. С овијем су им законом расирене дужности, али су им и права проширене.

У 32-м се члану даје право окружним протопресвитрима на најбољу парохију и капелана са засебном парохијом.

У 33-м се ослобођавају њихова званична дописивања од плаћања поштарине.

У 34 м се чл. одређује: како ваља да у реду држе своју канцеларију, записнике и регистре.

И ово је све ново.

12, У 35-м се члану одређује: ко може бити изабран за спрскога на-

мјесника, и какву квалификацију ваља да има. Њега бира среско свештенство, а потврђује у звању епархијски епископ.

Ново је овдје то: што га бира среско свештенство. До сада су среске намјеснике бирали и постављали само епархијски епископи.

У 36-м је члану круг рада среских намјесника, обухваћен у 8 тачака. И њима овијем законом раширене дужности. Послови су им у неколико упрштени, јер се могу непосредно обратити епархијском епископу и епархијском духовном суду. То је олакшица за народ по срезовима дотично дангубе и трошкова.

И ово је све ново. У досадашњем закону нема о томе ни ријечи.

13, У 37-м је члану у првом ставу квалификација за свештенике, капелане и ђаконе. У другом се ставу одређује, како се конкурсом добијају парохије.

Ово је са свијем ново. У досадашњем закону то нема. Добивање парохија конкурсом врло је правично, а одлучивање се по квалификацији, која је прописана у овоме закону.

У 38-м су члану дужности парохијских свештеника обухваћене у 9 тачака.

И ово је ново. У досадашњем закону то нема,

У 39 м се члану говори о: капеданима протопресвитарским, и у каквом се случају могу дати капелани парохијским свештеницима.

И ово је ново.

У 40-м се члану одређује: квалификација за ђаконе при црквама и протођаконе и архиђаконе при епископима.

И ово је ново.

14, Црквена општина обухваћена је у 3 члана. У њима се одређује: састав црквене општине, и чим она рукује.

Ово је са свијем ново. У досадашњем закону то нема.

15, Црквени одбор обухваћен је у 14 члanova, и то: од 44. до 57 закључно. У њима је састав одбора и процедура њихова рада. Круг рада црквенога одбора обухваћен је у 6 члanova, и то: од 58 до 63 закључно.

И ово је ново, и врло потребно.

16, Манастирске старјешине и њихов круг рада обухваћен је у 14. чла-

нова и то: од 64. до 76. чл. закључно.

У 64-м се члану одређује: ко су манастирске старјешине.

У 65-м се чл. одређује: ко бира и поставља манастирске старјешине.

У 66-м се чл. одређује: по којем типику и правилима настојатељи управљају манастирима.

У 67-м се чл. одређује: ко је надзорник над манастирским имањем приходима и расходима.

У 68-м је чл. круг рада настојатеља манастирских обухваћен у 17 тачака.

У 69-м члану одређује: од чега се подмирују манастирски издаци и т. д.

У 74 м се члану одређују: калуђерски чинови и квалификација, за архимандритски чин.

У 75-м се члану одређује: подјела

манастира у краљевини Србији у три реда.

У 76-м се члану одређује; да манастири, настојатељи и монаси стоје под надзором дотичног епархијског епископа.

Ово је све ново у овоме закону, и на основу је каноничном. У досадашњем закону нема отоме ни једне ријечи.

17. Црквеносудске власти. Архијерејски сабор. Круг суђења архијерејског сабора, обухваћен је у 77-м чл. Овијем се чланом одређује (3 тачка) да архијерејски сабор између осталога: *расправља и суди брачне спорове краља и чланова краљевскога дома.*

Овијем је чланом попуњена празнина, у досадашњем закону о црквеним властима и у грађанском законику. Скорашњи су догађаји показали од

колике је потребе, да је и то законом одређено.

18, Велики духовни суд обухваћен је у 17 чланова, и то: од 78 до 94 закључно.

У 78-м чл. одређују се основи: расправљања, суђења и рјешавања великога духовнога суда у другом и пошљедњем ступњу. Велики је духовни суд уједно: апелациони и касациони-

У 79-м се чл. одређује састав великога духовног суда; колико је редовнијех и почаснијех чланова од оба реда свештенства, и друго особље.

Овдје је ново то: што могу бити чланови овога вишег суда способни свештеници, и да се не производе тога ради у чин пропропресвитарски. Колико је овај избор шири, толико је поузданије, да ће чланови овога

суда бити изабрани између најспособнијих свештеника.

У 80-м се чл. одређује; да је предсједник великога духовног суда архијереј, којега изабере архијерејски сабор на годину дана.

У 81-м се чл. одређује: квалификација за чланове великог духовног суда.

И ово је ново и потребно.

У 82-м се чл. одређује: како се бирају редовни и почасни чланови великога духовнога суда, и на колике се године постављају краљевим указом за судије.

И овај је члан нов; по њему има веће гарантије, да ће суд бити састављен од способнијех и карактернијех чланова. Са свијем је ово савремено, а није ни канонима супрот-

но, по што му је епископ предсједник.

У 83-м се чл. одређује: ко може бити секретар и писар великога духовног суда.

И ово је ново.

У 84-м се чл. одређује: ко предлаже секретара и писара великога духовног суда краљу на потврду и на колике године.

И ово је ново.

У 85-м се чл. одређује: састанак великога духовног суда у пријестоници два пута у години; а вријеме и дан одређује архијепископ биоградски и митрополит Србије, о чем јавља министру просвјете и црквенијех посала.

Архијепископ биоградски и митрополит Србије отвара и затвара вели-

ки духовни суд лично, или архија-
стирском посланицом.

Ово је са свијем ново, и у духу
каноничном.

У 86-м се члану одређује: кад ве-
лики духовни суд завршује своје са-
станке и суђење.

У 87-м се чл. одређује: колико чла-
нова с предсједником великога духов-
ног суда рјешавају и суде.

И овај је члан нов.

У 88-м се члану одређује: ко за-
мјењује предсједника, кад је сприје-
чен, да врши дужност.

У 89-м се чл. одређује: ко замје-
њује редовне чланове, кад су сприје-
чени да сврше дужност.

У 90-м се чл. одређује, ко врши
благајничке послове великога духов-
ног суда.

И ово је ново:

У 91-м се чл. одређује посао секретару великога духовног суда.

И ово је ново.

У 92-м се члану одређује посао писару великога духовног суда.

И ово је ново.

У 93-м се чл. одређује, ко извршије рјешења и пресуде великога духовног суда.

У 94-м се чл. одређује, ко даје одсуства члановима и секретару за вријеме рада унутра и изван краљевине Србије.

19. Епархијски духовни суд обухваћен је у 21 чл. и то: од 95 до 115 чл. закључно.

У 95-м се чл. одређује, мјесто епархијскога духовног суда.

У 96-м се чл. одређује у оште основа рјешавања и суђења епархиј-

ских духовних судова у 6. тачака.
— Прва је тачка овога члана нова. По њој ће од сада епархијски духовни судови послије извиђаја свештеничких кривица оба реда, оцјењивати: шта иде епископу да казни, а шта суду. С овијем су рашишћени одношаји између епархијских духовних судова и епархијских епископа, по што они нијесу предсједници судова. А по досадањем су закону (чл. 102.) они одређивали: шта њима иде да казне, а шта конзисторијама.

И ово је ново.

У 97-м се чл. одређује, по наособ круг рада епархијскога духовног суда обухваћен у 14. тачака са свијем систематички, исцрпно, тачно и канонично.

Ту су многе тачке нове, којима је обухваћено све што је потребно и што већином нема у досадашњем закону. Најважнија је ту новина: *'до-бијање парохија конкурсом и квалификација конкурената за то.*

У 98-м се чл. одређује састав епархијскога духовног суда: редовни и почасни чланови и друго особље. И овај је члан потпунији од досадашњега закона, јер по овоме члану може бити до 5 почасних чланова. Тијем је предвиђена потреба за случај кад су редовни чланови спријечени да врше дужност у суду.

У 99-м се чл. одређује квалификација предсједника епархијскога духовног суда. У њему је ново то: што може бити изабран свештеник за предсједника, који није протопресвитар. Али га послије избора производи до-

тични епархијски епископ у чин пропресвитра.

Овијем је раширен круг бирања способнога и достојног свештеничког лица за предсједника духовнога суда. Те ће тако и епархијски духовни судови бити угледнији.

Ово нема у досадањем закону.

У 100-м се члану одређује: квалификација за почасне чланове епархијских духовних судова.

И ово је ново.

У 101-м се члану одређује: квалификација за секретаре и писаре епархијских духовних судова. Могу бити секретари и писари не само, који су свршили богословијске науке и пријернога су владања, него и они, који су свршили правне науке.

Овај је члан нов, и врло је потребно да има по један правник у духовним судовима.

У 102-м се члану одређује: квалификација за практиканте епархијских духовних судова.

И ово је ново.

У 103-м се чл. одређује: да свештенички епархијски збор под предсједништвом дотичнога епархијскога епископа бира предсједнике и судије епархијских духовних судова, који се постављају краљевим указом. Могу бити изабрана свештеничка лица и из других епархија, која с благословом дотичнога архијереја добијају отпуст из епархије.

Овај је члан са свијем нов. Ова би се изборна система могла примијенити тек онда, кад би епархијски епи-

екопи били предсједници епархијских духовних судова, као што по канонима имају то право. То је канонично право одузето архијерејима у Србији законом о цркв. властима још 1862 год., што се ни чим не може оправдати. Писац је овијех редака истакнуо то канонично архијерејско право у својим „примјетбама“ на први пројект о црквеним властима прошле 1889 год., и тражио, да им се врати новијем законом. Па, кад би им се вратило то право, напоменуо сам, да би епархијски свештенички збор под предсједништвом својега епархијскога епископа могао бирати чланове за духовне судове, како би својом спремом, непорочном свештеничком службом и чврстијем карактером давали јамства за право-суђе и т. д. Ова се изборна система

с оваком погодбом и у оваком облику не коши с канонима источне православне цркве. Али се не слаже са досадашњом изборном државном системом, пошто су и судије духовнијих судова државни чиновници.

Народна је скупштина усвојила у томе изборну систему, за судије, а није усвојила да епархијски епископи буду предсједници епархијских духовних судова.

Ово је једина канонична неправилност у овоме новом закону, која је узета из досадашњега старог закона, и на коју писац овијех редакта, као владин повјереник, у народној скупштини при претресу овога закона није пристао.

У 104-м се чл. одређује: на чији се приједлог постављају краљевим указом секретари и писари у епархијске духовне судове.

И ово је ново.

У 105-м се чл. одређује: ко поставља и отпушта практиканте епархијских духовних судова.

У 106-м се чл. одређују: права предсједникова, редовнијех чланова, секретара и писара епархијских духовних судова.

У 107-м се чл. одређује: вријеме рада и годишњега одмора епархијских духовних судова. Ту су изједначени с окружним судовима.

У 108-м се члану одређује: колика члана с предсједником рјешавају и суде.

У 109-м се чл. одређује: ко замјењује предсједника и редовне чла-

нове епархијских духовних судова, кад су спријечени да врше дужност у суду.

У 110-м се чл. одређује: да епархијски духовни судови могу по потреби и одобрењу министра просвјете и прк. посала радити у два одјељка, и који чланови састављају те одјељке. По што је биоградска епархија највећа, духовни суд те епархије умножен је с два члана више него што је до сада имао.

И ово је све ново.

У 111-м се члану одређују: дужности секретара и писара епархијских духовних судова. Наредбе дају предсједници епархијских духовних судова.

И ово је ново, изузимајући пошљедњи став.

У 112-м се члану одређују: дужности практикантима епархијских духовних судова.

У 113-м се чл. одређује: која су рјешења и пресуде епархијских духовних судова одмах извршне, и ко их извршује.

У 114-м се чл. одређује: ко даје одсуства: предсједницима, редовним члановима, секретарима, писарима и практикантима епархијских духовних судова.

У 115-м се чл. одређује: ко саставља кондукт-листу чиновника и званичника епархијских духовних судова; кад се и кому шаље.

20, Ошће одредбе за духовне судове обухваћене су у 10 чланова и то: од 116 до 125 чл. закључно. — Врло су исцрпне.

21, Изборни сабор, који бира архијепископа биоградскога и митрополита Србије обухваћен је у 10 чла-

нова и то: од 126 до 144. закључно.

Овај је изборни сабор нов. Нема га у досадашњем закону. На основу је каноничном, а уједно одговара духу времена. Процедура му је прецизна, и извршује се величанствено, што потпуно доличи у гледу автокефалне српске цркве и краљевине Србије.

22, Свештенички зборови: епархијски, окружни и срески обухваћени су у 24 члана и то: од 145 до 168 закључно. У њима се излаже процедура рада на састанцима.

Ово је све ново. У досадањем закону нема о томе ни једнога члана.

Овијем се даје отаџанственом свештенству ново право у границама канона наше православне цркве. Пријемна ће показати: је ли практично и корисно.

23, Кривице свештеничких лица и казне обухваћене су у 16 чланова и то: од 169 до 184 чл. закључно.

И овај је одјељак потпунији и одређенији од онога у досадашњем закону. У њему има и новијех чланова, каквих нема у досадашњем закону.

Казне су у опће у овоме закону (чл. 174.) за свештеничка лица оба реда у неколико смањене, а забрана свештенодјејства на свагда, са свијем је укинута. Боље је свештеника рашчинити, него га осудити на свагдашњу забрану свештенодјејствовања, да се мучи и он и породица му, јер у таком стању не може да зарађује издржавање ни себи ни породици.

Епархијски су архијереји по досадашњем закону (чл. 102) могли казнити између осталога и забраном свештенодјејствовања до мјесец дана.

А по садашњем новом закону, (чл. 184). то је смањено на 15 дана.

Па и казнама у чл. 184., којима епархијски епископи кажњавају, и које су одмах извршне, не могу казнити свештеника без претходнога саслушања његовог.

Тако исто ни манастирски настојатељи (чл. 65) не могу бити премјештени ни разријешени без кривице и осуде духовних судова. Осуђено лице има права жалбе великом духовном суду.

Судије великога духовног суда и епархијских духовних судова не могу бити кажњене одлучењем од судијскога звања.

Ово је све ново.

24. Поступање црквених власти при суђењу:

I Свештеничких кривица, обухваћене су у 13 чланова и то: од 185 до 197. закључно.

II Свештеничких парница због уживања црквеног имања и парохијског прихода, обухваћене у два члана, и то: у 198 и 199. У њима се одређује, како се поступа у тијем парницама.

III Брачних спорова обичних грађана обухваћени су у 24. члана и то: од 200 до 223 закључно.

Цио је овај судски поступак систематично обрађен, и врло је јасан. За све друго, што у њему није обухваћено, важи законик о поступку судском у кривичним дјелима.

25. Печати црквених власти, обухваћени су у 224. члану.

И овај је одјељак нов.

26. Права, плате и дневнице црквених органа обухваћено је све то у 7 чланова. Овијем су члановима регулисана права у држави: митрополитова и епархијских епископа; године службе, плате, подвоз и дијурне, кад каноничне походе врше по епархији, или иначе какви службени посао по епархији и изван ње. Тако и чиновницима и у опће особљу великога духовног суда и епархијских духовних судова. Предсједницима, судијама и особљу епархијских духовних судова плате су повишене.

Протопресвитрима окружним плату је Народна скупштина смањила; а спрским намјесницима одредила, који до сада нијесу имали никакве материјалне награде за вршење званични-

јех посала. Правда иште да окружним (биоградском и нишком) протопресви-
трима прва Народна скупштина то
исправи и плату им повиси, или ба-
рем стару врати.

Свијема им се одређују дијурне
и подвоз, кад врше какви службани
посао изван мјеста својега становаша.

И овај је одељак нов и за отачан-
ствене архијереје добитак, јер им се
рачунају године службе проведене у
архијерејском звању, као године указ-
не службе.

27, Надзор државне власти обухва-
ћен је у 7 чланова. У њима се од-
ређује: какву власт има министар
просвјете и црквенијех посала над
црквеним властима.

И овај је одељак у оваком обли-
ку нов.

28, Прелазна наређења обухватају

8 чланова. У њима се одређује: да архијепископ биоградски и митрополит Србије Михаило и епископ нишки Јероним изаберу трећега епископа; одређује се: кад ће се држати архијерејски сабор; одређује се: ко ће и како изабрати предсједнике и судије великога духовнога суда и епархијских духовних судова сада изузетно од чл. 82 и 103 овога закона; одређује се: да дотле врше послове досадашњи судови и црквене општине; одређује се: да архијерејски сабор у споразуму с министром просвјете и црквених посала изради у року од године дана, кад овај закон ступи у живот, засебни кажњени законик за свештеничка лица оба реда; одређује се: какву ће дужност вршити пропресвитри онијех округа, што су укинути; одређује се, да се на првој ре-

довној Народној скупштини донесе закон о фонду свештеничким удовица и сирочади; одређује се: од куда ће се давати плата за ову рачунску годину свијема црквеним властима; одређује се: да садашњи архијепископ биоградски и митрополит Србије Михаило и садашњи епископ нишки Јероним имају досадашњу плату; и најпослије се побрајају досадашњи закони о црквеним властима, који престају важити, кад овај закон ступи у живот.

Завршујући пријеглед и оцјену овог новогзакона, смијем тврдити, да је покрај новијех каноничних добитака за српску цркву, архијереје и свештенство лично и повратак каноничних права отаџественом архијерејском сабору, што сам све то истакнуо у овоме пријегледу: систематичнији, каноничнији потпунији, одређенија и јас-

нији од свијех досадашњих црквених закона и законских пројеката у Србији, од како опстоји, као држава.

Слава и част свијема чиниоцима, који су радили, и до којих је стајало да оваки закон о црквеним властима у краљевини Србији ступи у живот. Ну, ако се у примјени што покаже непрактично, лако ће се исправити и подеснијим замјенити, по што се Народна скуштина сваке године редовно састаје.

на Спасов дан 1890 год.

Биоград.

Н. Дучић
архимандрит.

